

դոնականներ, որ կ'երեւի կրօնքի հետ՝ ազգու-
թիւնին եւս սկսած էին փոխել: Պ. Լէօ հարկ
չի տեսներ այդ հետեւանքն հանելու: Պ. Սրա-
սիսան, նոյն կէտը քննելով, հաւանական կը
համարի որ խոստ բառը հայերէնի մէջ առան-
ձինն զոյութիւն ունենած ըլլայ (հմտ. խաշ-
տարդիս, խստութիւն, և այլն): Քաղաքական
կեանքը, հայկական ու միջազգային, ուսումնա-
սիրուած են առանձին հետաքրքրական բաժին-
ներով: Թարգմանութեանց մէջ ուշագրաւ է « Հա-
ճի բաճաք », վէպ պարսկական կեանքէ՝ Զէյնս
Մորիէրի:

(Եթեմեարդ թիւը՝ բաց ի վերոյիշեալներէն՝
կը պարունակէ հետեւեալ հատումները. վահ.
Տ. Գր. ի Ելեգիա, ոտ. Աթոսի ձիաբանացոյ
յիշողութիւններէն, Մորիս Լըվէի Մեղացոյցիչ
պարագայներ. Դ. ի Ֆիլյանտիս, Մալիւմանի
Պերճախօս րոշեր և մեղմացոյցիլ պարագայ-
ներ, Անկախի Մօտիկ անցիւայից, Բ. իշխանեա-
նի կալի Մարքսի և Մարքսիզմը, մատենախօ-
սութիւն, նոր ստացուած գրքեր, ներքին պար-
բերական հրատարակութիւններ, Լեւոն Սար-
գսեանի Թիւրքաւայելիի հարցը, Լէօյի Հայոց
հարցը):

*

Արարկեւտ գրական ասպարէս վերադարձած է
հատորիկով մը՝ որուն նիւթն է ընկերաբանա-
կան հարց մը. « Հողատիրութիւնը կովկասում »:
Դատաստանի ենթարկած է թաթար բէգերու
անշուքիւնները նկատմամբ մշակներուն, ու
դատասպարտած զանոնք նոյն իսկ Դուրանի օ-
րէնքներով. հեղինակը կը յանգի այն եզրակա-
ցութեան՝ թէ՛ նոյն իսկ իրաւաբանական տեսա-
կէտով կովկասեան հողը հասարակաց ստա-
ցուածք մ'է, որուն տէրեր պէտք է տայ, — բան-
ւորները, վերջին պահուն կը ստանանք նոյն հե-
ղինակէն իժմանքներ, ընդարձակ վէպ՝ Տանկա-
հայերու կեանքէն:

Կովկասի առօրեայ թերթերը, Մյակ, Ալիք,
կայծ, և այլն, հասարակական հարցերով զբա-
ղած են. տեւող մը կ'ոգեւորէ զանոնք. զաղա-
փարները կայծակներու նման կը չողան հայ
ժողովրդեան գլխուն վերեւ: Ժողովրդեան ոգե-
ւորութիւնը և շնչասպառ սպասումը ներկայա-
ցնող այդ թերթերը անմահ պիտի մնան, ըլլա-
յով, ապագային համար, ամբողջ ժողովրդեան
մ'հոգեբանական գրքեր:

Ոչ աք կը խորհի գեղագիտական գրականութեան
վրայ. բայց իրաւունքի պահանջները, արդա-
րութեան ձայնը, ամէն ինչ՝ որ ներշնչուած է
բուռն կրթ մեծ դէպքերէ՝ ինքնին գրական գե-
ղեցութիւն մ'են: Եւ կը տեսնուին կովկասեան
թերթերու մէջ, անփոփոխ համեմատութիւն-
ները՝ որով կը բարձրանան, միասին, գրակա-
նութիւնն ու քաղաքացիական կեանքը:

Ի.

ՆՈՐԱՎԵՊ

ԱՐՄԵՆԱԿԻՆ ՅՈՅՍԵՐԸ

(Շար. տհ'ս էջ 429)

Երկրորդ օրը նորէն կանուխ սկսան ի-
րենց գործին. Արմենակ դարբինի ընդար-
ձակ գործատան մ'առջեւէն կ'անցնէր
« Երիներէր » պոռալով. Ներսէ՛ աշխա-
տաւորներէն մէկը կը հարցնէր իր ընկե-
րօջը.

— Սա տղան հայ չմըհար բեգի:

— Նայուածքը կը ցուցնէ որ օտարա-
կան մ'է, կրնայ կարծիքդ ճիշդ ըլլալ:

— Մեզի ալ այդ հասակով աշխատա-
ւոր մը պէտք էր:

— Հայ է, հայ, « Աստուած » բառը
լսեցի:

— Մեզի ալ աշակերտ մը պէտք է,
կրկնեց նոյնը աւելի բարձր ձայնով. այն-
պէս որ լսեց զայն Արմենակ և մրոտ դէմ-
քը անոնց դարձուց տարակուսանքի ժպի-
տով:

— Հայ ես, հարցուց աշխատաւորնե-
րէն մէկը:

— Հայ եմ. Աստուած զրկեց զձեզ աղ-
բարներս. հոս լեզու չեմ գիտեր, բան չեմ
գիտեր. — և ան՝ հայրենիքի սովատանջ կա-
րօտով մը անոնց պլլուեցաւ:

Դարբինները վայրկեան մը ձգած Ար-
մենակը՝ Ամերիկացի վարպետին հետ խօ-
սեցան, պատահաւոր չգիտցած լեզուով:
Այդ համառօտ խօսակցութենէն ետքը՝ վար-
պետը մրոտ շրթունքներով համբուրեց իր
աշակերտին ճակատը, սեւ արցունքի կա-
թիլներ թողլով անոր երեսին վրայ, և
վայրկեան մը անխօսուէն սրտաւր իրարու
ջանք քանքը ըսին ... Հեռացաւ վարպետը.
ջանի մ'անգամ Արմենակ դարձած՝ ժպի-
տով և ձեռքերով բարեւեց զինքը ... որ
ալ չտեսնուեցաւ:

Երբ ալ միմեցաւ՝ հայ դարբինները Ար-
մենակին քիչ մը ուսելիք բերին. ափ մը

հող ցցուցին անոր իրրեւ անկողին, և երկու չուլի կտորներ որոնք պիտի կարենային թէ վերմակի թէ անկողնոյ տեղ ծառայել:

Առաջին օրն իսկ հասկցաւ պատանին թէ ծուղակի մը մէջ ընկած էր. հասկցաւ թէ բարի ամերիկացին ձեռքէ հանեց, և առաջին գիշերը մինակութեան մէջ արտասուելով անցուց. իր ամէն մէկ արցունքի կաթիլին մէջ տխուր գծով մը կը պատկերէին մայրիկն ու քոյրիկը:

Եւ ափսոս որ այդ տխուր գիշերը վերջինը չեղաւ: Ան տգոհ մնաց հայրենակիցներէն որոնք զինքը օրն ի բուն աշխատեցնելէ վերջ այնքան քիչ ստակ կը վճարէին՝ որ չէր բաւեր իր պէտքերուն: Բայց պատանին կըրցած խնայողութիւնը կ'ընէր սեղոր սեղոր վրայ գնելու համար և վեց ամսուան մէջ հազիւ կըրցաւ 150 տոլար իր մօրը ղրկել տէր Մ... քահանային հասցէով, որ իր գիւղին բարի և հաւատարիմ առաջնորդն էր: Այդչափ ստակն ալ պիտի չկարենար նա հաւաքել, եթէ գիշերները սիկարէդի գործատուններուն մէջ աշխատելով կէս գիշերը չանցընէր:

Բայց սակայն այդ 150 տոլարները հաւելցին ու մաշեցին զինքը. գրեթէ ամէն օր չոր հացով և գիշերները հազիւ երեք—չորս ժամ քնանալով կ'անցընէր: Օրուան մէջ այնքան կը յոգնէր՝ որ առաւօտը կանուխ՝ երբ իր ազգայինները կու գային զինքը արթնցնելու՝ միշտ դառնութեամբ մը կը բանար աչքերը անոնց դիմաց:

Նոյնպիսի դաժան կեանքով մի քանի ամիս վերջ կրկին 200 տոլար ղրկեց իր մօրը՝ նամակով մը. բայց հազիւ լրացած իր պանդխտութեան տարին՝ անկողին ինկաւ նա և բաւական ժամանակ նիւթական և բարոյական դառն ցաւերով նիհարցաւ:

*
* *

Դուրսը ձմրան ամենասաստիկ հովը գետնի ձիւներուն հետ կը խաղայ: Մայրը փախկած խղիկին մէջ իր աղէկան կը սպասէ, որ պիտի դառնար տէր կ'... քահանային տունէն, Գիւղի ամենէն գիտնականը

քահանան ըլլալով՝ գաղթական տեղացիները անոր կ'ուղղէին իրենց նամակները. և տէր հայրը՝ որոշած օրը երբ նամակի սպասողներով իր բակը լեցուած կը տեսնէր՝ հասցէները բարձրաձայն կը կարդար. և ամէն մէկ հասցէ կարգալուծ տխուր գէմքի մը վրայ խոշոր ժպիտ մը կը գծուէր: Այսօր, հոս էր նորէն Արմենակին քոյրը Նուարդ՝ որ պատին յեցած ականջները տէր—հօր ձայնին կու տար: Այս անգամ սակայն վերջապէս նամակ մը կար իր մայրիկին. և գիրը եղբօրն էր՝ Նուարդը յափշտակեց զայն տէր—հօր ձեռքէն և դիմադրելով սաստիկ հովին՝ դէպ ի տուն սկսաւ վազել:

Տանը մօտեցաւ:

Մայրը հրճուանքով մը կը տեսնէր աղջիկը ժպտուն դէմքով, որ մէկ ձեռքը կուրծքին սեղմած՝ միւսով թռչիլ կը փորձէր. անհամբեր՝ գլուխը դուրս ձգեց պատուհանէն և հովուն տուաւ սա խօսքերը:

— Մեզի գիր կ'այ, Նուարդս:

Բայց ափսոս, ի զուր աղջիկը ուրախալի պատասխանը կը կրկնէր, հովը զայն չէր հասցնել:

Շնչասպառ, կուրծքին վրայ սեղմած նամակը համբուրեց ու մայրիկին յանձնեց. և մայրը ուրախութեան արցունքով զայն թրջեց, դողդոջացող մատներով բացաւ ու տուաւ Նուարդին որ կարդայ:

« Միբլի մայրիկ, անուշիկ քուրիկ.

Պանդխտութեան տասներորդ ամիսը լրացաւ և կրկին նամակներուս պատասխանը չստացայ. չորս ամիս առաջ 150 տոլար ղրկեցի. հիմայ 200 տոլար ալ կը ղրկեմ նորէն տէր կ'... քահանային միջոցաւ. կը փափագիմ որ այս դրամով նախ կանգնուի մեր այրած տունը: . . . »

Որդիական համբուրելով մնամ

Չեր որդին Արմենակ »:

Ո՛չ Նուարդը և ո՛չ մայրը ուշ չէին դներ Արմենակին գրածներուն. մեքենաբար մտիկ ըրին այդ տողերը՝ մտքերնին իրենց սրտին խնդութեան տուած: Եւ երբ երկրորդ և երրորդ անգամ զայն նորէն կարդացին՝ զարմանքով մը լիցուցին զայն. ինչպէս

կարելի էր 150 տոլարը չի ստանալ, երկրորդ օրը տէր—հայրը երգումնայով կըրկնեց թէ 200 տոլարէն դուրս փարայ մ'ալ ստացած չէր Արմենակէն:

Փարնան հագիւ թէ ձինները կը սկսին հալիւ: Արմենակնեց խղիկը տան մը ձեւը կ'առնուր. ճիշդ այրուած տանը տեղ կը բարձրանայ նոր չէնքը:

Ինչպէս որ ցարդ դեռ կայ հին նախապաշարուած՝ նոր տուն շինողը պէտք է իր ընտանեաց անդամներէն մէկը գերեզմանին զոհէ: Արմենակնեց տանը զոհը ո՞վ պիտի ըլլար. աս չէին մտածած. կամ մայրիկը, կամ Նուարդը:

Երբ տանը չորս պատերը կը բարձրանան և տանիքը անձրեւէն կը պատուպարէ արդէն, կը սկսին հոն հաստատել իրենց բնակութիւնը: Բաց պատուհանները, խոնաւ պատերը շուտով անկողին ձգեցին Նուարդին մայրիկը. արդէն իրարու յաջորդող դժբաղդութիւնները զինքը վատուծ ցուցած էին:

Տունը կէս մնաց. աւելցած ստակը բոխկին ու դեղերու գնաց. և սակայն հիւանդին թոքատապը այդ խոնաւ սենեկին մէջ օրէ օր սաստկացաւ. Թեախն չըսողութեւնէն ստիպուած՝ Նուարդը վերստին յիշեց որ իր եղբոր զրկած 150 տոլարը մէջ խաղցուած էր: Նա նորէն տէր—հօր գնաց, իր և մօրը թշուառ կեանքը արցունքով նկարագրեց. և տէր—հայրը նորէն երդուեցաւ « Ուտողին հարամ ըլլայ » կրկնեց քանի որ անգամ՝ և այս երդմանը վրայ լուսահատած՝ Նուարդ աղքատի միախաղը ուսին՝ մուրալու ելաւ իր՝ և շրջակայ գիւղերը:

Նուարդ ուրիշ գիւղերն երթալով հանդերձ՝ օրուան մէջ առ նուազն երկու անգամ իր հիւանդ մօրը կը ներկայանար:

Երբ մօտակայ գիւղերէն ալ չկրցաւ ըստ բաւականի ողորմութիւն ստանալ՝ դէպ ի կարին դիմեց. միանգամայն յոյս ունէր իր Լեւոնիկ եղբայրը գտնել և գինքը հոգացող բարի աղայէն զումար մը ստանալ, կարնեցի տանտիկինները ընդհանրապէս դատարկ չէին դարձնել իրենց դուռը զար-

նող աղքատը, մանաւանդ երբ ան աղջիկ մը կ'ըլլար. և արդէն Նուարդը տեսողները, անոր համեստ դէմքէն կը գուշակէին թէ թշուառացած ընտանիքի մը դուստրը պէտք էր ըլլալ:

Տիկին մը Նուարդին շերտ մը հաց տալէն վերջ՝ քովինն դառնալով կը փսփսար.

— Սա աղջկան կապոյտ աչքերը Լեւոնին աչքերուն չե՞ն նմանիր.

— Շատ կը նմանին. կարծես մէկ մօր զաւակ են. — ըսին ու ներս քաշուեցան: Այդ վայրկեանին, ճիշդ նոյն տանը դիմաց բարձրացող պալատին վերնայարկի պատշգամբին վրայ՝ աղախին մը մանկան մը հարցումին կը պատասխանէր.

— Հայ է, հայ.

Ու փոքրիկ իր տարիքէն շատ բարձր խորհրդածելով՝ ըսաւ անգլիերէն լեզուով.

— Հայերը մեր հացը կ'ուտեն. — և իր մօտ եղած զաւակ մը ջուրը կրցաւ ճիշդ թշուառ Նուարդին գլխուն վրայ թափել: Աղջիկը ջրով ու արցունքով թրջուած դէմքը դէպ ի վեր դարձուց ... բայց Լաւ որ չարածճի մանուկն ներս փախած էր. ապա թէ ոչ՝ երբ իր կապոյտ աչքերը անոր կապոյտ աչքերուն հանդիպէին՝ պիտի ճանչնար իր Լեւոնիկ եղբայրը: ...

Նուարդ շատ զոհ կարնեցիններուն տուած ողորմութենէն՝ դեռ արեւը մարը չմտած՝ մախաղը լեցուն տուն մեկնեցաւ: Ան մտածած էր չիմացնել մայրիկին թէ մուրալու համար մինչև կարին քացած էր, այդ պատճառաւ որքան կարելի էր կը ջանար շուտ տուն հասնիլ: Եւ քալելու տեղ սկսաւ վազել:

*
* *

Ձի գիտցուիլ, թէ ինչ պատճառի համար քիւրտները ժամանակէն դուրս յարձակում մ'ըրած էին Նուարդին գիւղին վրայ, բայց այս անսովոր յարձակումը ահռելի էր. երբէք ոչ մէկ յարձակման ժամուն այնքան հայեր զոհուած և տուններ այրուած չէին: Անշուշտ յարձակող քիւրտները իրենց աշխան սովորական կողոպուտի նիւթ չգրտ-

նելով՝ աւելի եւս զայրացած էին նոյն իսկ իգական սեռին և մանուկներուն դէմ:

Նոյն օրն էր. Նուարդը կարնէն հեռացած՝ երբ զառիվերի մը վրայ հասաւ՝ դիմացը տեսաւ սեւ ծուխ մը՝ որ կը բարձրանար մարը մտնող արեւուն դիմաց:

— Անտառ մը կ'այրի:

Ասկէ աւելի մեծ չարիք մը չէր Քրնար մտածել ան: Սակայն դեռ չէր կրնար որոշել թէ ո՞ր գիւղին անտառն էր այն:

Կէս ժամ վերջ բլրակ մը ծածկեց իր առջեւ հրդեհուող անտառը. բայց նա գիտէր որ մօտեցած էր իւր գիւղին. հոն, աջակողմի անտառը իրենց դրացի Յովհաննէս աղբարինն էր: Բլրակը կտրելէն վերջ իր առջեւ պիտի գտնէր տէր կ... քա-հանային երկիրը:

Հագիւ թէ բլրակը կտրեց՝ հոն քիչ մը մօտէն լսեց մարդկային հառաչանքներ և « մեղայ » ներ. սարսափ փոքրիկ աղջիկը, ծայրը տէր-հօրը երկրէն կու գար:

— Զըլլայ թէ տէր-հօր վրայ արջ մը յարձըրկած ըլլայ, չըլլայ թէ տէր հայրը կացինը ծառին զարնելու տեղ ոտքին զարկած ըլլայ:

Եւ աղջիկ մը այս կրնար միայն խորհել:

— Չէ՛, երթամ, օգնեմ բարի տէր-հօրը:

Ու յառաջեց դէպ ի ոռնացող ծայրը՝ Նուարդին ոտքերը գրեթէ բռնուեցան. ալ չկրցաւ առաջ երթալ, երբ տեսաւ հոն, փոսի մը մէջ գլուխ մը արիւնոտ՝ տխուր աչքերով, որ բարձրացաւ, հառաչեց ... և նորէն ընկաւ:

Նուարդին տօլին մէջ դեռ քիչիկ մը ջուր մնացած էր. պուտ մը բերանը առաւ, ոտքերուն դողդղացումը անցընելու համար և քիչ մ'ալ դեռ առաջ գնաց:

— Ո՛վ ... է ... հարցուց վիրաւորեալը:

— Սրբուկին Նուարդն եմ. տէր-հօրը Պետրոս աղբարն եմ:

— Ահ, կ'այրիմ, ... կ'այրիմ... Աստուած գիտ պատժեց ... հարամ եղան ձեր ստակները ... ան ... աղօթէ՛ ... գնա՛ որ մեռնիմ ...

Եւ ծայրը խզողեցաւ կոկորդին մէջ: Պետրոս աղբարը Նուարդին դիմաց ակառ-

նեը իրարու կրճեց. բազուկները մի քանի անգամ գետնին զարկաւ և անշնչացաւ ...

— Ո՛վ էր զարնողը, Պետրոս աղբար. — հարցուց Նուարդը կարեկցական շեշտով, և սպասեց պատասխանի. Պետրոս աղբարին բաց բերանը չչարժեցաւ:

— Մեռաւ ...

Յիշեց Նուարդ իր եղբոր 150 տուարը, որուն երեսն իսկ տեսած չէին: Բայց ինչպէս մեռելի մը մօտենար ան. ձգեց հոն ստակը ու մեռելը. և տուն վազեց. թերեւս մայրիկը այս ուրախալի լուրով պիտի բժշկուէր:

Բայց մոռցեր էր Նուարդ հրդեհուող անտառը որ դեռ կը սխալ: Այս սարսափեցուցիչ դէպքը ատեն չտուաւ իրեն որ դիմացը նայէր, և տեսնէր՝ թէ իր հայրե-նիքն է որ դեռ ծուխերու մէջ է: Քիչ մը առաջ՝ տարեց կին մը վիրաւորուած՝ խոտերուն վրայ փռուած էր. որ ձգած իր վէրքին ցաւերը՝ բոլոր ուժովը կը պոռար Նուարդին ուղղուած:

— Ե՛տ դարձիր աղջիկս. քիւրտերը թալլեցին գեղերնիս. զգե՛ք ալ կը փախցնեն. խեղճ Մարիամս ... — և մանկան մը պէս սկսաւ լալ:

Այս օրթին իբր պատասխան՝

— Մայրի՛կս, — գոչեց Նուարդ. և իր վազքը արգիւղով մախալը կնոջ քով թող-լով՝ գիւղ վազեց:

Աւերակները, ընկած սեւ գերանները զինքը շուարեցուցին. նա ողբացող գիւղին մէջ թափառվոտ նայուածքներ կու տար իրենց տունը վայրկեան մ'առաջ ճանչնալու համար:

Աղբիւրին քով է հիմայ. չէ՛ այն՝ որուն աջ կողմն էր իրենց նորաշէն տունը. սա դեռ ծխացող տունը իրենցը չէ՛ ... հապա մայրիկը ...

Ի գո՛ւր մոխիրներուն, մխացող գերան-ներուն մէջէն իր մայրիկին ծայրը կը յուսար լսել: Արցունքը, որ կը հոսէր աչքերէն՝ պիտի կարենար իրենց տան կրակը մարել:

— « Մայրի՛կս » ...

Գէթ մոխիրը տեսնէր: Ու հոն նշմարեց որ գետնայարկին այն սենեակը ուր մայրիկը պառկած էր՝ կ'որոշուէր. մի քանի գերաններ ճակատ ճակտի տուած՝ իրենց ներքեւ ունէին սեւ դիակ մը: Մայրիկին դէմքն էր. թերեւս կ'ապրէր. թերեւս ծուխը սեւցուցած էր անոր պատի պէս ճերմակ դէմքը. թերեւս ան իր արցունքներուն տակ պիտի արթննար:

— « Մայրիկ » ... գոչեց նորէն: Եւ գերանները անհոգ անհոգ դեռ կը ծխային. և արեւը կը քաշուէր բարձրացող ծուխին վրայէն:

— « Մայրիկ » ... անգամ մ'ալ. և կիսամերկ թեւերով՝ կուրծքին վրայ սրղմեց զայն. ուզեց որ սիրտը՝ սրտին հետ խօսի: ... Բայց մայրիկը փշրեցաւ բազուկներուն մէջ՝ ածուխի նման. և չզգաց Նուարդ՝ որ իր սիրտն ալ համարացաւ ...

Մարած բնկաւ ...:

Շարայարեկի Հ. Մ. ՊՈՏՈՒՆՅԱՆ

ՎԱՐՈՒՅՐԸ

Գոթական տաճար, ձեռակերտ բնութեան.

Պիւր ուսկից արցունքն՝ իբր հեղիկ կ'ելլայ,

Քի մեղամազդիկ խաւարիկ վերած,

Կախեց ամէն դար ջան մը իրարեզեայ:

Մարկագաղղ զըմբէթն որ քեզ կը ծածկէ,

Փաղտնի ցաւբուրջ չի՝ տար մի կասկած.

Շինուած քարացեալ և հին արցունքէ՝

Կ'երգես խուլ մայրով հողուն հետ աւերած:

Այս անտառին մօտ, քու սեմըդ ժայռէ՝

Կը թուի սեւազգիբ դուր զըմբէթի,

Իր հեծեծանքն է, զոր դուրս կը ժայթքէ՝

Ջրովժեք, որուն մամուռն է կեղզի:

Դուն բառարեկեայ տունն ևս կախարդի,

Անկապ և անշղ պատկերոց խրոնած.

Մենակեաց ակունք՝ քարեքար դեռի. —

Ապրէի՝ քու մէջ, միայնակ ու մոռցուած:

Քարայրից առջև լըտէի, հեռուն,

Փաղցած աւուծի, վաղբերու մաքնչին.

Որոնց պատասխան տայր ցատուկ անհուն,

Բաղիւնով անժե՛ք՝ ժայռին զողջողուն,

Ինչպէս այն զարուն՝ երբ մարդը վայրագ

Ուրին վրայ զըգած՝ մորթը զազանի,

Կացին մ' և հրկայ ծառոց հովանի,

Կ'հնչէր քու ծոցէ՛ք՝ պահել որդուց կեանք:

Թէ չէ՛ հնար քո մէջ ապրել իմ անխորհ,

Նախկին բնտանեաց ո՛վ յարկ սքըբազան,

Գէթ ջանքբուրջ տակ և հեղեղի քով,

Վերտէի խաղաղ, մոռցումս գամբան:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՆԱԿԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԵՊ

ՏԻԲԵՐԻՍԻ ՆԱԽԱՎԱՐՆ

(Շար. տե՛ս էջ 424)

ԳԼՈՒԽ Է.

Մ Ի Լ Ո Ս

Մարկեղղոսի Հոռովմէն մեկնելէն ի վեր՝ վաղբերային համար երկայն ու յուսահատական կ'երեւէին ժամերն, միշտ փակուած տնակին մէջ՝ սաստիկ կը ծանծանկար. և իր ծոյլ ունակուած թեան համեմատ՝ շարունակ պառկած կը կենար, մտածելով այն երջանիկ օրերը՝ որոնց մէջ այնչափ զուարճացեր էր, և հիմա՛յ ուրիշ սփոփանք մը չունենալով՝ կու լար, վասն զի կը պակսէր իրեն դժբախտներուն մի միակ սփոփանքը, կրօնքն:

Միտս պարապ տեղ կը ջանար մխիթարել իր տիրուհին, որ տմարդութեամբ ետ կը մղէր զինքը, որով և ինքն կու լար չկարենալով ուրիշ բան մ'ընել անոր:

Մարկեղղոսի մեկնելէն ի վեր՝ ամիս մ'անցեր էր, և ուրիշ մ'ալ անցնելու վրայ էր, երբտա՛ սարդին թողուցած դրամն ամէն օր կը նուազէր, այնպէս որ սոսկալի խեղճութիւն մը կը ծար Գաղբերային համար: Շատ ցաւալի է իրաւնէ՛ն անոր վիճակն՝ որ ո՛ր և է միշտ մը չունի ապրելու և ստիպուած է ըսելու. Վաղը պիտի մեռնի՛մ անօթութենէս և կամ ողորմութիւն պիտի մուրաւ. բայց ողորմութիւնն ալ միշտ ձեռք չի ձգուիր: Կը սխալի ով որ կը զրուցէ՝ թէ աշխարհս վրայ չկան բնաւ վեհանձն սրտեր. բազմաթիւ են անոնք՝ որոնք կը ծաղղեն դժբախտութիւնը, կը նախաւան զայն և կամ ցուրտ անտարբերութեամբ կ'անցնին անոր քովէն, տա՛կայն կան նաեւ այնպիսի գորովագութ անձինք՝ որոնք ձեռք կը կարկառուն դժբախտին, կ'օգնեն և առջնորդ կ'ըլլան անոր՝ իրենց բարի խորհուրդներով. ստոյգ է թէ սակաւաթիւ են այսպիսիներ, բայց անոր համեմատ ալ մեծ է իրենց արդիւնքը. ծեղրուելոյն զողջողուն ծայան, օրիորդին անուշիկ աղօթքն և մանուկին թոթո՛վախօս շրթերէն կը դառնան առ Աստուած՝ որպէս զի ինչն այնպիսիներուն վրայ երկնային օրհնութիւնն:

Միտս շատ անգամ խորհուրդ տուած էր իր տիրուհուն՝ որպէս զի փնտռէ ու գտնէ Դեղսը, սակայն Վաղբերայի խրոխտ հոգին դիմադրած էր այսպիսի խորհրդի մը. անիկայ սաստիկ կ'այլալէր, երբ կը յիշէր իր եղբորը իմաստուն բարեկամը, և կ'ուզէր որ անիկայ զինքը տեսնէ